

Mokslinis gyvenimas

UKRAINOS METŲ KNYGA

2012 m. vasarį Ukrainoje paskelbti Ukrainos Prezidento premijos „Ukrainos metų knyga“ 2010–2011 m. laureatai¹. Vienos iš trijų nominacijų – „Už indėlį ugdant jaunąją kartą“ («За сприяння у вихованні підростаючого покоління») – nugalėtoja tapo „Žalgirio mūšis – tautų mūšis“².

Tai kolektyvinė ir „daugiatautė“ (autoriai: Alfredas Bumblauskas – Lietuva, Ihar Marzaliuk – Baltarusija, Boris Čerkas – Ukraina)

¹ *Визначені видання-претенденти на премію Президента “Українська книжка року”* [interaktyvus]. Ši informacija paskelbta Ukrainos vykdamosios valdžios interneto vartuose: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244932598&cat_id=244277212>. Pastaba. Visos internetinės nuorodos, pateiktos šiame tekste, žiūrėtos 2012 m. balandžio 5 d.

² *Бумблаускас А., Марзалиук І., Черкас Б. Грюнвальдська битва – битва народів. Науково-популярне видання. Київ: Балтія-Друк, 2010. Visi pretendentai į šią nominaciją (11 knygų) skelbiami: Перелік видань, які допущені до участі у конкурсі на здобуття щорічної премії Президента України “Українська книжка року” за підсумками 2010–2011 років [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89615&cat_id=88996>. Nominacijos už pasiekimus grožinėje literatūroje laureatu tapo: Сні Ганса Християна / пересказала Л. Вороніна. Видавництво «Грані-Т», 2009. Nominacijos už indėlį į ukrainistiką laureatu buvo paskelbta: *Опішнянська мальована миска другої половини ХІХ–початку ХХ століття (у зібранні Російського етнографічного музею в Санкт-Петербурзі)* / Автор упорядник О. Пошивайло. Опішне: Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, 2010.*

Įdomu tai, kad į kitą nominaciją, vertinančią indėlį į ukrainistiką, pretendavo dar viena knyga apie Žalgirį: *Відейко М. Грюнвальд Хоругви зі сходу. Київ: ТОВ Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2010.*

gausiai iliustruota (su atskira albumine dalimi, skirta Vokiečių ordino, Lenkijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gynybinės architektūros paveldui) mokslinė studija, išleista Kijeve 2010 m. (autorių kolektyvo darbą rengiant knygą organizavo VšĮ Istorinės atminties akademija (toliau – IAA), o knygos ruošimą ir leidimą rėmė Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos (LR URM) Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai departamentas). 2012 m. Vilniaus knygų mugėje buvo pristatytas ir šios knygos lietuviškasis leidimas³.

Kaip skelbia Ukrainos informacijos priemonės, Metų knygos nugalėtojai buvo renkami slaptu balsavimu Prezidento specialiai sudarytame „Ukrainos metų knygos“ komitete⁴, kuriam vadovauti paskirtas žymus Ukrainos rašytojas, 1989 m. vienas iš Ukrainos liaudies fronto „Ruch“ kūrėjų ir jo pirmininkas iki 1992 m. Ivanas Dračas. Komiteto sudėtis papildyta ir koreguota Prezidento Viktoro Janukovičiaus 2011 m. rugsėjo 30 d. įsaku⁵, kuriuo kartu keistas ir pats įstatymas, išleistas 2009 m. gruodžio 16 d. Prezidento Viktoro Juščenkos.

Šis konkursas gali būti (o kartais ir yra)

³ *Bumblauskas A., Marzaliuk I., Čerkas B. Žalgirio mūšis – tautų mūšis: kolektyvinė mokslo studija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 2011.*

⁴ Komiteto sudėtį žr.: До складу журі «Української книжки року» увійшли Драч, Герман і Матіос [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://vsiknygy.net.ua/news/14031/>>.

⁵ *УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ* Про внесення змін до Указу Президента України від 16 грудня 2009 року N 1058 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959/2011>>.

painiojamas su kitu – „neprezidentiniu“ „Metų knygos“ konkursu, vadinamu „Visos Ukrainos reitingu“⁶, kurį nuo 2000 m. organizuoja Ukrainos reitingų tyrimų centras „Elit-Profi“ („Элит-Профи“). Atrodo, kad abu konkursai tarpusavyje aštriai konkuruoja ar gal net konfliktuoja, nes susidaro išpūdis, jog „prezidentinis“ konkursas siekia perimti „neprezidentinio“ atributus⁷. Tačiau šiuo atveju svarbesnis faktas atrodo tai, kad ir pastarajame („Visos Ukrainos reitingo“ konkurse) 2008 m. buvo nominuotas kitas IAA inicijuotas leidinys – „Ukraina: Lietuvos epocha 1320–1569“⁸ (kurį taip pat rėmė LR URM Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai departamentas). Jis pateko į vienos iš 23 nominacijų („populiarūs leidiniai / istorinė beletristika“) vertingiausių knygų trejetuką⁹.

⁶ Oficiali „Книжка Року: рейтинг книжок“ svetainė: <<http://www.bookukrbest.kiev.ua/>>. Žr. taip pat: Всеукраїнський рейтинг „Книжка року“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://knyzhka-roku.livejournal.com/>>; Вікіпедія: Книжка року [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83>.

⁷ Prezidentinis konkursas buvo apkaltintas logotipo pasisavinimu: Держкомтелерадіо вкратило логотип у “Книжки року”? [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://life.pravda.com.ua/culture/2011/10/12/87448/>>.

⁸ Україна: литовська доба 1320–1569. Київ, 2008; Ukraina: Lietuvos epocha. 1320–1569. Vilnius, 2009.

⁹ Kiti du nominantai: Україна: хронологія розвитку. Т. 3. Від Батисвої навали до Люблінської унії. Серія «Історія великого народу». Видавництво «Кріон», 2008; Українська Повстанська Армія. Історія нескорених. Видано «Центром досліджень визвольного руху», 2008. Жр.: *Чтиво на рік. Завершив свою роботу Десятий всеукраїнський рейтинг «Книжка року 2008»* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://dt.ua/CULTURE/chtivo_na_rik_zavershiv_svoyu_robotu_desyatiy_vseukrayinskiy_reyting_knizhka_roku2008-56330.html>. Žr. taip pat: Вікіпедія: Книжка року 2008 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_2008. Visi pretendentai į nominacijas skelbiami: «Книжка ро-

čia reikėtų paminėti ir dar vieną aplinkybę. Knyga „Žalgirio mūšis“ buvo nominuota ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (toliau – NVS) šalių tarptautiniame kasmetiniame konkurse „Knygos menas“ («Искусство книги») nominacija „Sandrauga“ («Содружество»)¹⁰. Knygos įtraukimas į „Sandraugos“ nominantų sąrašą svarbus keliais aspektais. Akivaizdu, kad „Žalgirio mūšio“ autorių atliktas darbas „rezonuoja“ su istorinės atminties ir istorijos politikos plotmėmis, kurios įgyja skirtingą konfigūraciją ir nevienodai susikloja įvairių šalių, priklausančių NVS erdvei, sociopolitinėje terpėje. Kaip antai, aptariamoje knygoje, atlikus Smolensko vėliavų vaidmens Žalgirio mūšyje analizę, padaroma išvada, kad Rusija neturi pirmumo teisės į Žalgirio mūšio laimėtojų tradicijos paveldėjimą, bet akivaizdu, kad į tokios tradicijos paveldą turi teisę Baltarusija ir Ukraina, jau nekalbant apie Lietuvą ir Lenkiją. Tokie teiginiai „rezonuoja“ ir „disonuoja“ visų pirma Rusijos akademinėje tradicijoje, visuomenės istorinėje atmintyje ir viešojoje erdvėje susiklosčiusiems vaizdiniais¹¹. Nepaisant to,

ку-2008»: короткі списки номінації «Минущина» [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://bukvoid.com.ua/events/raityng/2009/01/13/170359.html>. Kiekvienos nominacijos nugalėtojai skelbiami: Названі лауреати рейтингу «Книжка року-2008» [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://bukvoid.com.ua/events/raityng/2009/03/06/220818.html>>.

¹⁰ *Победители Восьмого международного конкурса государств-участников СНГ «Искусство книги» 2011* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://fapmc.ru/magnoliaPublic/rospechat/newsandevents/newsagency/2011/09/item13/main/custom/0/0/file.pdf>. Du šios nominacijos laureatai: *Суворов А.* Брестская крепость. Война и мир. Минск: Полиграфика, 2010; *Искусство Беларуси: Художественный альбом / Белорусский союз художников.* Москва: Галарт, 2010. Kitas šios nominacijos nominantas: Казахстан и мир. Алматы: Дружба народов, 2010.

¹¹ *Symptomiška reakcija Rusijos viešojoje erdvėje: Орлов С.* Грюнвальдская битва: Русские полки вычеркнули из истории [interview su A. Fominu] // Свободная пресса, 15 июля 2010 года [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://svpressa.ru/society/article/27793/>>.

„Žalgirio mūšio“ autorių kolektyvinio darbo vaisiai nelieka nepastebėti, o prie to, akivaizdu, prisideda ir knygai skiriami pozityvūs vertinimai įvairių konkursų metu.

Įdomu, kaip ukrainiečių visuomenė ir ekspertų bendruomenė sutiks dar vieną gausiai iliustruotą, IAA inicijuotą ir „Baltia-Druk“ išleistą mokslinę studiją (pagrindiniai autoriai – P. Sasas ir G. Kirkienė), skirtą 1621 m. Chotyno mūšiui ir Jonui Karoliui

Chodkevičiui¹². Būtinai palinkėti monografijos autoriams, kad ji taip pat būtų pastebėta ir įvertinta ne tik Lietuvoje.

Aurimas Švedas

¹² *Sas P., Kirkienė G., Bumblauskas A.* Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу. Київ, 2011; *Sas P., Kirkienė G., Bumblauskas A.* Chotyno mūšis 1621 – mūšis dėl Vidurio Europos. Vilnius, 2011.